

วิจารณ์และแนะนำหนังสือ

A Practical Guide to the Teaching of English as a Second or Foreign Language

แต่งโดย วิลกา เอ็ม. ริเวอร์ส (Wilga M. Rivers) และ แมรี เอส. เท็มเพอร์ลี (Mary S. Temperley) นิวยอร์ก 1978

วิลกา เอ็ม ริเวอร์ส แต่งหนังสือชุด A Practical Guide ไว้หลายเล่ม แต่ละเล่มแนะนำวิธีการสอนภาษาต่าง ๆ (เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส ฯ) เป็นภาษาที่สอง เล่มล่าสุดของเธอเป็นการแนะนำการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งเธอได้ประพันธ์ร่วมกับ แมรี เอส. เท็มเพอร์ลี

หนังสือเล่มนี้พูดถึงขบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอย่างได้ผลอันได้แก่ การสนทนา การออกเสียง ข้อแนะนำเกี่ยวกับไวยากรณ์ การฟัง การอ่าน และการเขียน นอกจากทฤษฎีการสอนโดยตรง ผู้เขียนยังแทรกสิ่งที่ควรทราบ เช่น การผิดเพี้ยนและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของภาษาอังกฤษ (variation and change in English) และข้อนำรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษสองระบบ คือระบบอเมริกา และ อังกฤษ (American and General British)

ผู้เขียนทั้งสองได้แนะนำว่าหนังสือเล่มนี้เขียนโดยอาศัยผลสรุปจากงานวิจัยทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับ ครูผู้ต้องการแสวงหาวิธีการใหม่ ในการสอน

ตั้งแต่ระดับเด็กเล็กไปจนถึงในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เมื่อพิจารณาเนื้อหาทั้งหมดรวมทั้ง คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และข้อคิดที่แทรกอยู่ตลอดเล่มแล้ว ผู้วิจารณ์คิดว่าผู้เขียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สิ่งที่ควรกล่าวถึงเกี่ยวกับตัวผู้เขียนคือ ริเวอร์ส (W.M. Rivers) เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมากในวงการภาษาศาสตร์ประยุกต์ เคยเป็นนายกสมาคมภาษาศาสตร์ประยุกต์แห่งอเมริกัน เคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ทั้งยังมีผลงานทางวิชาการหลายเล่ม สิ่งเหล่านี้ทำให้หนังสือของริเวอร์ส มีค่าควรแก่การรอคอย ผู้อ่านจะได้ทราบถึงความคิด ทักษะ เทคนิคการสอนที่ถ่ายทอดจากสมองของผู้ที่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง นับว่าหนังสือเล่มนี้มีความหมายต่อวงการสอนภาษาอังกฤษเป็นอย่างยิ่ง

ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนทั้งสองท่านได้ให้นิยามของครูสอนภาษาอังกฤษไว้อย่างคมคาย “ครูที่สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศคือผู้ที่สามารถใช้วิจารณ์ ญาณเลือกวิธีสอน ปรับปรุงวัสดุการสอนและเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้”

จากนิยามนี้เราสามารถสรุปได้ว่า “ครู” ในความหมายของผู้เขียนทั้งสองคือ ครูที่มีความยืดหยุ่น สามารถศึกษาและปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มของผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ และความยืดหยุ่นนี้เอง คือหัวใจของการสอนภาษาที่หนังสือเล่มนี้เน้นอยู่ตลอดเวลา

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสองตอน ตอนแรกกล่าวถึงการสื่อสาร (Communicating) มีอยู่ 5 บท แต่ละบทมีการวิเคราะห์, วิจารณ์ และเสนอแนะวิธีการสอน การพูด และการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 1-2 มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการสอนการพูด (Speaking) ตั้งแต่พูดโดยมีรูปแบบซึ่งอาจารย์ผู้สอนกำหนดให้ไปจนถึงการพูดโดยเสรี มีการสมมติสถานการณ์ที่เหมือนจริง ให้ผู้พูดสนทนาโต้ตอบด้วยตนเอง

บทที่ 3 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการฟังโดยเฉพาะ (เป็นบทที่ยาวที่สุดถึง 48 หน้า) เสนอแนะทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนการฟัง (Listening) มีการวิเคราะห์ วิจารณ์ ทฤษฎีที่น่าสนใจเกี่ยวกับการฟัง มีแบบฝึกหัดและบทวิจารณ์แบบฝึกหัดซึ่งจะอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมบทเรียนและสอนวิชานี้เป็นอย่างมาก

บทที่ 4 พูดถึงการสอนไวยากรณ์ผ่านการฝึกหัดปากเปล่า ในบทนี้มีตัวอย่างแบบฝึกหัดปากเปลารวบรวมไว้แทบจะเรียกได้ว่าทุกรูปแบบ ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบและเลือกแบบที่ เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอนและกลุ่มของผู้เรียน

บทที่ 5 หัวข้อของบทนี้คือการสอนระบบเสียง (Teaching the Sound System) เป็น บทที่กล่าวถึงการสอนเกี่ยวกับเสียงโดยอาศัยวิธีการทางภาษาศาสตร์ประยุกต์ พูดถึงข้อแตกต่าง และการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยเน้นภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ และอังกฤษแบบอเมริกัน บทนี้ นับเป็นบทที่เกี่ยวกับภาษาศาสตร์โดยตรง เป็นบทที่จะช่วยตอบคำถามที่ว่าภาษาศาสตร์เกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอนแค่ไหน และอย่างไร

ช่วงหลังของหนังสือเป็นเรื่องของการเขียน (The Written Word) แบ่งออกเป็น 4 บท

บทที่ 6-7 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนอ่าน (Reading) นับแต่วัตถุประสงค์และวิธีการ ขั้นตอนการพัฒนาความสามารถในการอ่าน

บทที่ 8-9 เป็นบทที่กล่าวถึงการเขียน ซึ่งรวมไปถึงการแปลเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ กัน

ถ้าจะเรียงลำดับความสำคัญแล้ว หนังสือเล่มนี้ให้ความสำคัญกับการเขียนมากที่สุด รองลงมาเป็นการอ่านและการฟังตามลำดับ

ท้ายเล่มบรรจุแบบฝึกหัดหรือโครงการสำหรับผู้เรียนนอกจากนี้หนังสือดังกล่าวยังมีภาคผนวก 2 ภาค กล่าวคือ ภาคผนวก A แสดงสัญลักษณ์แทนเสียง (Phonemic Symbols) ที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้ ภาคผนวก B เป็นตารางเปรียบเทียบสัญลักษณ์แทนเสียงของสำเนียงอังกฤษและอเมริกัน ปกติท้ายเล่มด้วยบันทึกท้ายบท บรรณานุกรมและดัชนีของแต่ละเรื่อง (Subject Index)

หนังสือเล่มนี้นอกจากจะมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงแล้ว วิธีการเสนอก็เป็นไปอย่างมีระบบ ในแต่ละบทจะเริ่มต้นด้วยการเสนอแนะทฤษฎี มีการวิเคราะห์วิจารณ์ ตามด้วยตัวอย่างและแบบฝึกหัดทฤษฎีที่นำมาเสนอไว้ล้วนแต่เป็นบทที่น่าสนใจและเป็นทีกล่าวขวัญถึง แทบจะกล่าวได้ว่าทฤษฎีการสอนทุกแบบบรรจุอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ตัวอย่างและแบบฝึกหัดต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ช่วยให้เข้าใจวิธีการสอนที่อ้างถึงได้แจ่มชัดขึ้น แบบฝึกหัดซึ่งมีอยู่มากมายนั้นผู้เขียนนำมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า เช่น แบบฝึกหัด C 4 ใช้กับเรื่องนี้แล้วก็จะถูกอ้างถึงอีกถ้าในบทต่อ ๆ ไปมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับแบบฝึกหัดนี้ได้ สำหรับเรื่องที่น่าสนใจอีกคือ ผู้เขียนได้ให้รายชื่อหนังสือที่น่าสนใจต่อท้ายเรื่องไว้ทำให้สะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า

บทวิจารณ์แบบฝึกหัด (Commentary) เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก กล่าวคือ หลังจากแบบฝึกหัดแต่ละบท ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบฝึกหัดนั้น ๆ ในประเด็นต่าง ๆ ทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง ช่วยให้ผู้อ่านมีทัศนคติที่กว้างขวางขึ้น

การที่ผู้เขียนมีความรู้ทางจิตวิทยาการสอนและมากด้วยประสบการณ์ทำให้หนังสือเล่มนี้มีประโยชน์โดยตรงต่อครูผู้สอนในประเทศไทย ผู้เขียนได้เขียนเนื้อหาต่าง ๆ โดยคำนึงถึงลักษณะและปัญหา ซึ่งตรงกับลักษณะและปัญหาของเด็กไทย เช่น เมื่อพูดถึงการสอนการลงเสียงหนัก (Stress) ผู้เขียนสร้างบทเรียนโดยคำนึงถึงผู้เรียนซึ่งไม่คุ้นเคยกับวิธีการลงเสียงหนัก เบา ของภาษาอังกฤษ ไม่ทราบว่าจะฟังอย่างไรจึงจะได้ใจความสำคัญหรือพูดอย่างไรจึงจะถูกต้อง การที่ผู้เขียนเขียนหนังสือเล่มนี้บนพื้นฐานของความเข้าใจในตัวผู้เรียนอย่างลึกซึ้งทำให้ได้ หนังสือแนวนี้ที่มีประโยชน์ต่อครูผู้สอนอย่างแท้จริง

หนังสือเล่มนี้มีข้อบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น วิทยาการใหม่ ๆ ที่น่าจะกล่าวถึงอย่างละเอียดกลับถูกละเลย การสอนภาษาแบบเงียบ (The Silent Way) ได้รับการกล่าวถึงเพียง 2 หน้า ถ้าผู้อ่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนแบบนี้มาก่อนก็จะไม่เห็นภาพจนไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด หรืออีกสาขาหนึ่งซึ่งกำลังแพร่หลาย คือการสอนภาษาอังกฤษเฉพาะสาขาวิชา (English for Specific purposes) ซึ่งก็กล่าวถึงไว้สั้น ๆ เพียงสองหน้าเช่นกัน นอกจากนี้การจัดภาคผนวกไม่มีระเบียบ และไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร แบบฝึกหัดท้ายเล่มไม่เรียงตามลำดับบทของหนังสือทำให้ผู้อ่านเสียเวลาค้นหาโดยไม่จำเป็น

หนังสือเล่มนี้อาจจะมีข้อเสียเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อดีแล้วก็พูดได้เต็มปากว่าไม่มีที่ติ เหมาะอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นหนังสือแนว เป็นคู่มือที่ดีและเป็นแรงคลใจให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์ จากหนังสือผู้สอนจะได้ตระหนักว่าการสอนภาษาอย่างมีประสิทธิภาพต้องการปัจจัยที่สำคัญหลายประการเช่น ความรู้ด้านภาษา ศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจ อารมณ์ขัน ความเข้าใจอันดี กิจกรรมที่น่าสนใจ การรู้จักปรับตัว การรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและผู้สอนต้องใช้ปัจจัยเหล่านี้ให้เหมาะสมเพื่อสร้างสภาวะการเรียนรู้ที่ดีสำหรับผู้เรียน

ขอแนะนำว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะที่ครูบาอาจารย์ผู้สอนภาษาต่างประเทศใช้สำหรับการสอนและการเตรียมหลักสูตร เพราะเป็น 'guide' ที่ 'practical' จริง ๆ

ทอรุง จรุงกิจอนันต์